

Nasha Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cijelu godinu 2 for. a za kmota 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmota 50 novč. Izvan carevine rišo poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokrvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju po naradnoj cieni. Pisma neka se šalju platjene poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se nevrtaču. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se Via S. Francesco N.º 4, pituo I.

Godina VII.

U Trstu 1. Januara 1876.

Broj 1.

Poziv na predplatu.

Evo nas opet na vratih nove godine, i tim nove predplate na ovaj pučki list. Pozivljuć narod na predplatu, čvrsto se nadamo, da će se predbrojiti što u većem broju.

Što ovom prigodom preporučujemo na osobiti način našim predbrojnici, jest to, da nam novce pošiljaju kroz *PoštarSKU Naputicu (Assegno Postale, Post - Anweisung)*, te oni, koji nekane držati naš list, da nam odmah prvi broj vrate, napisavši na njem *Neprima se*.

Ujedno opominjemo one naše štovane predbrojnike, koji nam još žalibože staru predplatninu duguju, da nam taj i onako maleni iznosak što skorije pošlju.

Ako tko od naših p. n. predbrojnika kadkada bilo radi ma kakva uzroka nebi primio lista, neka nam to javi u *odprtu listu bez ikakve poštarine*, napisavši na njem izvana „*Reklamacia*“.

Uredništvo.

Pogled po svijetu.

U Trstu 30. prosinca 1875.

Carevinsko se vieće odgodilo, pošto je prihvatilo državni proračun. Iz razpravah, koje su se tom prigodom vrstile, vidi se, da je naše novčano stanje veoma hrdjavo, a neima odnikud prilike, da će se tako brzo popraviti. Vladajućoj stranci nije nego do sebe, pa troši svoje najbolje sile, da se održi, a ostalo neka ide kako može i dokle može. Al ipak da su u Beču veoma zabrinuti radi nagodbe s Ugarskom, koja se ima pregledati 1877. godine, jer da Magjari štraše, da će prekinuti svaki savez s ovom polovicom carstva, ako im se nebude onom prigodom po volji učinilo. Pa uprav ovih danah da se ima sastati ugarsko i austrijsko povjerenstvo, koje će se dogovarati o tom škakljivom poslu. Tamo negdje ožujka mjeseca da će biti sazvani pokrajinski sabori.

Magjari su od neko doba postali objestniji i oholiji, nego li su ikad bili. Njihov predsjednik ministarstva upitan, da li je istina, da će Austrija osvojiti Bosnu i Hercegovinu, odgovori, dokle je on ministar da neće uiti jedan austrijski vojnik prekoračiti turske granice. To je nečuvana preuzetnost, jer po nagodbi car ima sám pravo, razpolagati i zapoviedati svom austrijskom vojskom. Ta magjarska preuzetnost izvire osobito iz njihove mržnje na Slavene, o kojoj se nezna, da li je veća ili sljeplja. Pa job i gore Slavnom, koji se nalaze pod njihovima kopitima, jer ni Turci nepostupaju s Kršćani, kako postupaju oni naime sa jadmimi Slovaci, kojim nedadu da se ni za svoje novce izobrazu i prosviete u svojem materinskom jeziku. To isto čeka i našn braću ugarske Srbe, jer se uprav sada čuje, da će svoje književno društvo „*Matica*“ morati iz Novog-Sada prenesti u Budim-Peštu, ili pustiti, da im ju Magjari zatvore, a novce zapliene, kao što su to učinili Slovacom. Ali ni Hrvati nisu sretniji s timi svojimi saveznicima, jer ne samo što im jezika nepoštoju ni ondje, gdje bi to po zakonu nagodbe morali, nego sad ovo hoće da bivše hrvatsko Medjumurje izluče također iz hrvatske zagrebačke nadbiskupije. Nego neka naša poslovlca veli: Svaka sila do vremena, a nevolja redom ide!

Bismark hoće da se pomalo mieša i u austrijske stvari. Bez njegove dozvole kao da nije već kod na slobodno ni mienjati ministrab, jer kad se ouo neki dan govorilo, da bi mogao Schmerling opet ministrom postati, jedne su njegove novine ustale prijetiti Austriji na najnedostojniji način, a to samo zato, što Schmerling nije baš najveći prijatelj Prusiji, akoprem je s druge strane tolik Niemac i niemčitelj, kolik i Bismark. Franceska je svaki dan jača. Ingleski prestolonasljednik putuje sad po Indiji, gdje ga tamošnji knezovi dočekuju razglašenom istočnom sjajnošću.

Sa jugoslavenskoga bojišta stižu dobri glasi. Ustanak se drži dobro toli u Bosnoj koli u Hercegovini. I u ovo petnaest danah

su bili Turci u malih bitkah bijeni tu i tamo. Iz Hercegovine se očekuje viest o krupnijem okršaju. Tamo se prikuplja tako zvan. međunarodna četa, koja da će pod zapovjedništvom nekog *Kr.* ceza početi u proljetje svoje vojevanje. Pobjoljšice, što jih za Kršćane izradio Andrassy, da nisu još poslate u Carigrad, jer je Sultan pretekao Andrassyja svojim tobože poboljšicima, ali Kršćani kao da nemisle zagristi ni u jedne ni u druge, jer njihovo geslo jest: Il podpuna i cijela sloboda, ili poštena junačka smrt! A tako će, ako Bog da, i biti.

Iz bečkoga carevinskoga vieća.

Dne 14. pr. mjeseca pretresivao se je proračun za ministarstvo bogštovjia i nastave, pa o nekih podporah, što jih je vlada zahtievala od odbora z ime utemeljenja 10 štipendijah za djake iz kvarnerskih otokah.

Tom prigodom je držao *Dr. Dinke Vitezić* sljedeći govor:

„Bit će godina danah odkad su sve občine na otoku Krku — ima jih *pet* — upravile molbu na Njeg. Preuzvišenost, g. Ministra nastave, da se tamo ustanovi državna gimnazija slavenskim učevnim jezikom. Ta molba bi učinjena na temelju mnogih i važnih dokazah. Tu bi naime rečeno, da Talijani, kojih ima na broju samo *trećina* od svega pučanstva, i Niemci, kojih je u svoj Istri samo *deset tisućah*, da imaju jevai i drugi svoje gimnazije, gdje Slaveni, kojih je dvie trećine u Istri, neimaju usuprot temeljnim carevine zakonom niti jedne gimnazije; da bi utemeljenje jedne gimnazije u Krku bilo koristno ne samo tomu gradu nego i bližnjim otokom, jer buduće se tamo ne troši mnogo za življenje i za putovanje, mnogi bi mladići bistra uma mogli svoje nauke uznapredovati, a sad moraju to zapustiti, jer nemaju novčanih sredstvah; da je od ljeta do ljeta sve to manje svećenikah i da je sve to veće siromaštvo pučanstva, a sve to zlo da bi se prepriečilo utemeljenjem jedne gimnazije.

„Vrh toga bilo je statistično dokaženo, da bi taj zavod pohadjao dovoljan broj mladićah, pošto se je čvrsto usati, da bi tu gimnaziju pohadjala ne samo mladež iz Krka, nego i ona iz bližnjih otokah, naime Cresa, Lušinja i Raba kao takodjer ona iz bližnjega primorja. Kad je Njeg. Velič. naš premilostivi Car blagizvolio pohoditi otoke, onda su občina i Biskup najumilnije ponovili tu molbu.

„Odgovor na sve te molbe stiguo je koncem Julija ove godine opazkom, da se nemože pristati na utemeljenje gimnazije u Krku, nego da će se utemeljiti *deset* državnih štipendijah za učeu se mladež kvarnerskih otokah sve dotle, dokle ne budu školski odnošaji kvarnerskih otokah povoljniji.

„Ali mi je ovdje spomenuti, da će se te štipendije djeliti pod tim uvjetom, (pogodbom), da svi oni, koji žele uživati te štipendije, imaju iti u nauke na jednu ili drugu državnu gimnaziju u onih kraljevinah i pokrajinah, koje su zastupane u carevinskom vieću, naime u Pazin. Što se tiče te pogodbe, spomenuti mi je, da je u pazinskoj gimnaziji uveden njemački jezik kao učevni jezik. Ja neću, da sumjim, akoprem bi tu moglo biti lahko sumji mjesta, da se tim uvjetom kani odvratiti učeu se mladež na kvarnerskih otokah od svojega naroda, na taj najme način, da bi se štipendije podielivale samo onim mladićem, koji bi privolili učiti se u njemačkom, mjesto u svojem materijavskom jeziku.

„Bio toj pogodbi cilj koji mu drago, za stalno se ipad može držati to, da će sve te odluke biti bezušpjesne sve dotle, dokle postoji taj uvjet. U Senju i na Rieci, što spadaju na drugu carevine polovinu, nahode se gimnazije ustrojene posvema isto onako, kao i one u ovoj carevine polovini. Medju Riekom i Senjom od jedne i medju kvarnerskimi Otoci od druge strane postoji svakidaje živahno obćenje; troškovi za putovanje su radi male daljine maleni, roditelji mogu svoju djecu u tih dvih mjestih lahko nadzirati, življenje je tamo razmjerno cieni, tako da mladić može podporom od 10—15 f. na mjesec živiti. Mjestni i osobni odnošaji

su takvi, da roditeljem nije teško da tamo svojoj djeci priskrbe stanovanje i življenje polag svojega premoženja.

„Ali nije tako glede drugih mjesta, gdje se nahode gimnazije, a naime glede Pazina, na što se mora obzir uzeti. Najprije se ima promisliti, kako je teško naučiti se tuđi jezik; daljina toga mjesta od kvarnerskih otokah uzrokuje veće troškove za putovanje amo i tamo, pa buduć nije obćenja medju ovimi i onim mjestom, roditeljem je teško tamo svoju djecu namjestiti, vrh toga je tamo življenje mnogo skuplje, jer je teško naći stan i hranu za jednoga djaka izpod 20—25 for na mjesec.

„Radi tih okolščinah će roditelji, uzprkos utemeljenim štipendijam, ako rečeni uvjeti ostanu, najbrže radje pošiljati svoju djecu na nauke u Senj i u Rieku, nego li u dalja mjesta pod timi neugodnimi pogodbami.

„Obzirom na ove uzroke držim si za dužnost, visokoj vladi vrće preporučiti, neka neuzima obzir na te uvjete prigodom podjelivanja štipendijah, ili da bi barem oni mladići to dobročinstvo uživali, koji se uće na Senjskoj ili Riečkoj gimnaziji. Kad nebi toga bilo, onda bih morao misliti, da se je kanilo kod utemeljenja rečenih štipendijah odvratiti mladež kvarnerskih otokah od svojega naroda, pa bih onda imao svu pravicu reći g. Ministru nastave: „Mi smo zahtievali kruha, a vaša Preuzvišenost nam daje kamenje; mi smo zahtievali škole u svojem materinskom jeziku, a vaša Preuzvišenost misli da će nam Banknotom od 1.000 for. usta začepiti.“ (*Dobro! na desnoj.*)

„Tom prigodom moram se takodjer potužiti, kao što je to jučer učinio moj prijatelj, Dr. Meznik, budući da ta tužba spada na onaj predmet, koji stoji s onim, što se sada pretresa, u neposrednoj svezi. U 29. sednici ove visoke kuće smo bili upravili, ja i moji prijatelji od ove strane, upit na Njeg. Preuzv. g. Ministra, koji je ciljao na dvie strane. Prvim se dielom zahtievalo, da se pripoznade valjanost svjedočbah zrelosti onih mladićah iz Istre i kvarnerskih otokah, koji se uće na hrvatskih gimnazijah, a naime na riečkoj, pa tamo polože izpit srelosti.

„Drugim se je dielom zahtievalo uvedjenje slavenskoga jezika u škole onih krajevah Istre, u kojih je pučanstvo najvećim dielom slavenske narodnosti, te najme ustrojenje gimnazije i učilištja (Preparandije) slavenskim nčevnim jezikom u Istri ili na kvarnerskih Otocih. Taj upit bi upravljen dne 13. Februara 1874, dakle mal da ne pred dvima godinama, pa ni od onoga vriemena nije još nanj odgovora. (*Glasi na desnoj: Čujte!*)

„Obzirom na naredbu §. 68. kućnoga reda imam pravo ufat se, da neće Njeg. Preuzvišenost pustiti, da se još mnogo čeka na taj odgovor.

„Moja Gospodo! U Bolcanu (Botzen na Tirolskom) uzdržavao je Red Franjevacah već dugo vremena gimnaziju, dapače uzdržava ju još i sada. Država je davala za tu gimnaziju malenu podporu, dotična mi svota nije pozuta, al ipak mislim, da nebi prekoračila svote od 2000 for. na godinu. Uzprkos svemu tomu je visoka vlada našla za shodno, da uzkrati tu podporu rečenoj gimnaziji, pa da ustroji tamo državnu gimnaziju. Troškovi za tu gimnaziju iznose blizu 20,000 for. na godinu.

„Sada pitam ja Njeg. Preuzv. g. Ministra nastave, koji je sa ministrarske stolice opet i opet tvrdio, da mu korist svih narodnostih u austrijsanskoj carevini leži jednako na srcu, nebi li tim načelom bolje odgovaralo namjesto da se u Bolcanu gradu, koji ima jedva 1000 stanovnikah, uz jednu već obstojeću, dobro uspejavajuću privatnu gimnaziju, ustroji državna gimnazija, — nebi li, velim bolje bilo, da se ustroji takva gimnazija u Istri za 180,000 Slavenah, — velim za 180,000 Slavenah, koji uz sve svoje molbe evo već u drugoj polovici 19. vieka nisu još ni do toga došli, da bi dobili jednu gimnaziju. Ja se nadam, da će Njeg. Preuzv. g. Ministar nastave, u odgovoru na moj upit, i na ovaj predmet obzir imati.“

Na taj govor g. Dr. Vitezića odgovori izvjestitelj g. Dr. Eduardo Suess evo sliedeće:

„G. zastupnik Vitezić se je izrazio protivnim predlogu od 1,000 for. na štipendije za ućeću se mladež na kvarnerskih otocih, i to zato, jer on misli, da bi bolje bilo, kad bi se ustrojila na Otoku Krku srednja škola na državne troškove. Ja se pako moram toj njegovoj misli izjaviti odrešito protivnim, i kad bi bio predlog učinjen, da se najme ustroji gimnazija na Otoku Krku, onda bih ja bio u odboru predložio, da se dotična svota izbriše. Ja si uzimam slobošćinu spomenuti, da ima još sada u Istri i Dalmaciji, izvan Trsta, i pošlje ukinuća državnoga zavoda u Šibeniku; ništa manje nego 12 državnih srednjih školah, (*Glasi na levoj: Čujte!*) Nekoje od ovih se tako slabo pohađaju, da će se prije ili kasnije morati ponoviti pitanje, nebi li shodno bilo, da se ti zavodi još nešto umanje. Tako je n. p. imala realna gimnazija na Kurčolu u 4 razredah godine 1874-75. 44 dijakah, dakle jedanaist dijakah u svakom razredu, pa tomu je tako ne samo po malih miestih, kakvo je Kurčola, nego i u Dubrovnika je bilo u višoj osam razredi samo 90 dijaka po razredu, dakle mal

da ne 11 dijakah po razredu. Jeli dakle tužba opravdana, da je malo srednjih školah u Dalmaciji i Istri? Jeli sbilja potrebe za više nauke? Skupni broj onih, koji su gimnazijalni izpit srelosti u ovoj godini u Istri položili, iznosi 12 (*Glasi na levoj: Čujte!*) u Dalmaciji 26, pa sav broj onih, koji su za Realke izpit zrelosti položili, iznašao je u Istri 2, a u Dalmaciji 8 na svu pokrajinu i na godinu.

„Jeli dakle opravdano usporedjenje s Bolcanom (Bocenom)? U istoj godini je bilo na tamo obstojećoj gimnaziji od osam razredah 11 maturandah, dakle samo jedan manje nego u svoj Istri.

„To usporedjenje nije brojevi dokaženo, zato ja mislim, da će bit visoka kuća s mnom jedne misli, kad rečem, da predlog svote na štipendije za ućeću se mladež na kvarnerskih Otocih će biti uspješniji nego bi bilo ustrojenje jednoga zavoda, koje bi se bezdvojbno isto tako slabo pohađao, kao što se pohađaju i druge škole.

„U ostalom sam drugom prigodom već odavna spomenuo u velikom pomankanju učećih silah u srednjih školah. Pa ako je igdje, o Gospodo, potrebno ustrojenje novih srednjih školah, to je u Lavovu, u Brnu i predmjestih Beča, gdje su razredi izvanredno puni puncati, pa ima jedan sam razred u obće više dijakah nego najpolazeničke škole u Dalmaciji i Istri. Kod takvih zahtievah treba prave potrebe pretresivati i na obzir uzeti.“

G. Dr. Vitezić odvrne g. Dru. Suešu ovako:

„Prije svega moram g. izvjestitelju odgovoriti, da ja nisam govorio o Dalmaciji, nego o Istri. Ja imam g. izvjestitelju reći, da u Istri ima dvie gimnazije, da Istra broji 254,000 stanovnikah, dakle da dvie gimnazije nisu preveć. Ja moram g. izvjestitelju nadalje reći, da u Istri stanuje 180,000 Slavenah, koji neimaju niti jedne gimnazije (*Glasi na desnoj: Čujte! Čujte!*) i da takva nerazmjernja neima u nijednom drugom kraju Carevine. Ja moram g. izvjestitelju najzad reći, da nije Red Franjevacah u Bocenu dobivao više, nego manje od 2000 for. za uzdržanje gimnazije. To sam imao reći, da popravim ono, što je razložio g. izvjestitelj.“

Dopisi.

Iz paz. občine decembra mjeseca.

U „Cittadino“ ovuda skoro nepoznatom časopisu, bilo je čitat neki dopis datiran iz Pazina, ali pisan najbrže od onoga visokoga fantine, koji da je dielio novce o izborih. Njegova me visočina tako straši, da mu nemogu nego na kratko sliedeće poručiti: Tvoj dopis *mutatis mutandis*, odsjev je tvoje talijanaško-liberalne stranke. Hotevši opisati narodnu stranku, pogledao si se prije sam u zrcalo. — Da je tebi, junaciño, laž dobra prijateljica, znam dobro; al, ipak izpod tvoje laži viri nekoliko istine, koja ti čini vlasni naježit. Pred trimi godinama, hvalisajuć se svojim dopisom, što no si htio da ti štampaju u „Provincii“, nakanio si bio namazati svietu obći, a da nevidi da stanuju ovuda Hrvati. Onda si šarao, da ovuda nitko ni nemisli o Hrvatstvu, da je to mrtvo tielo, koje više oživjet nemože itd., a sada jur počimaš tvoj dopis besjedami „I nostri slavizatori“. Dakle od onoga je vremena ipak na bolje po nas krenulo, a po tvoju stranku na slabije? Dakle ipak pripoznaješ, da valja i za nas ona: *E pur si muove?* Ali pustiv s uma, što si pripoznao, dovikuješ nam, da je naše kraljestvo svršeno. Moj junaciño, ja te želim sjetit na Napoleona, kad no je bio pošao s vojskom u Rusiju. Opirajuć se na stečenu slavu i moć, mislio je odpuhnut svojim dahom onu carevinu. Ali približivši se zima, morade nudjati mir. Pak što mu odgovore Rusi? Ne, mira nećemo; sada će jedva početi vojskovanje. — Mi smo jedva od tri godine počeli sami sebe spoznavat, ali čekaj još koju godinu, da se vidimo! Sada se samo pripravlja put, ali prije ili poslie pobjedit hoćemo. — Čitaj i nadalje „Našu Slogu“; mnogi ćeš u njoj naći dobar savjet.

Nedieli još drugim savjetah, jer ih i ti potrebuješ; ali niti nesudi s toga, što si bio ti odsudjen i pokoran radi svoga „ministro“. — Onaj, o kojem ti pišeš, zna učinit jedno, a ne prepustit drugo. Dakle ne metni s uma što no rieč: *Medice cura te ipsum!*

Imenik društvenikah

BRATOVŠĆINE HRVATSKIH LJUDI U ISTRI.

Antun Klemenčić župnik u god. prinos f. 130 — Antun Fabris kapelan u kapital f. 3 u god. prinos f. 1. — Anton Stihović kapetan u god. pr. f. 1 — Fran Jedrejčić Milčić u god. pr. f. 1 — Aug. Fabris kmet. u god. pr. f. 1 — Ivan Ziderić kmet. u god. pr. nč. 60 — Ivan Stefanutti kmet. u god. pr. nč. 50 — Josip Klenovac kmet. u god. pr. 50 — Ivan Pučić kmet. u god. pr. nč. 50 — Josip Lovrinčić kmet. u god. pr. nč. 30 — Marija ud. Fabris kmet. u god. pr. nč. 30 — Josip Fabris krčmar u god.

pr. nč. 30 — Mate Revelante postolar u god. pr. nč. 30 — Šime Jedrejčić kmet. u god. pr. nč. 30 — Fran Goitan kmet. u god. pr. nč. 30 — Ant. Brumnić Staniša u god. pr. nč. 30 — N. N. Lindarac u kap. f. 1 svi u Lindaru. — Ot. Julio Brunner predst. Sam. u kap. f. 1 — Ot. Adjut Benigar u god. pr. nč. 50 — Ant. Kalac kapelan u kap. f. 2 u god. pr. f. 1 — Josip Kalac kmet u kap. f. 1 svi u Pazinu — J. V. Zarečanski u Zareču u god. pr. f. 1 — Dr. Franjo Rački predsjed. hrv. ak. u kap. f. 2 u god. pr. f. 1 — Ladislav Mrazović u kap. f. 2 u god. pr. f. 1 — K. Božić suured. Obzora u god. pr. f. 1 — M. Kispatić profesor u god. pr. f. 1 — Miho Bišćan fin. perovod. u god. pr. f. 1 — Rabar Ivan filozof u god. pr. f. 1 — Kotar Dušan pravnik u god. pr. f. 1 — Didolić Dragutin filozof u god. pr. f. 1 — Riečanin Srečko u god. pr. f. 1 — Milčetić Ivan filozof u god. pr. f. 1 svi u Zagrebu. — Mate Jardas krčmar u god. pr. f. 1 u Rieci — Ivan Volarić u god. pr. f. 1 — Antun Santulin pop u kap. f. 1 — Ivan pop Harbić u kap. f. 1.

FRANINA I JURINA.

Fr. Dakle, Jurino, od danas napred oće se rabit nova mera i nova peza.
 Ju. Oće, samo ako bude šta merit i pezat.
 Fr. Kako nahadjaš ti tu novost?
 Ju. Dobro!
 Fr. A ja nahadjam va njoj jednu falingu.
 Ju. Kū falingu?
 Fr. Da nš rečeno niš, ote li se odsad napred ljudi brojiti, pezati, il merit.

Ju. To ti ostaje, kako i dosada, po običaju od mesta.
 Fr. Napriliku?
 Ju. Napriliku, na Pazinšćini se ljudi ni nebroje ni nepežu, nego mere.
 Fr. Kako to?
 Ju. Svaki milimetar jednoga človeka u višinu valja jedan kilogram po pezi, a sto ljudi po broju.
 Fr. Kom prigodom?
 Ju. Kad je čovečji samanj.
 Fr. Čovečji samanj!
 Ju. Da, kad se ljudi prodavaju i kupuju.
 Fr. Ljudi prodavaju i kupuju!
 Ju. Da, kad su izbori!

PRIFOSLANO.

U odgovor gospo-tičiću: „delle pive in sacco“

Crnite, psujite i klevetajte, koliko vam drago. Vaše su mi psovke vazda dobro došle. Hvale Vaše nepotrebujem. Doći će vrijeme. Š Bogom Pepili!

Un Levita giovane.

Književne viesti.

Nakladom tiskare gosp. Dragutina Pretnera u Dubrovniku izašla je III. knjiga „Narodne Biblioteke“, naime **Pripoviesti Crnogorske i Primorske**, što jih je skupio i složio gospod. Stjepan Ljubiša. Kako da preporučimo našim čitateljem tu Ljubišinu knjigu? Evo ovako: da neželimo ništa toliko, koliko da se g. Ljubiša svojim zlatnim perom u veliko posveti pripoviedanju, pa da nam ukrasi književnost kakvim povećim romanom, uzetim iz jugoslavenske prošlosti, jer bi onda mnogo manje zavidili susjednoj Italiji njezine Manzoni-e, Grossi-e, Massime D'Azzeleie Cantù-e itd. što bi imali i mi budi svojega „Nicolò dei Lapi“, budi „Margeritu Pusterlu“, budi „Marco Visconti“, budi „I promessi sposi“ itd. Ovo je naš sud o toj knjizi, a isto tako misli o njoj i ostali narod, osobito pako je ju pozdravio uzhitom ljeposlovni zagrebački list „Vienac“, preporučivši ju napose radi čistoće jezika i krasote sloga, samo bi rado da neima u njoj ono nešto jezičnih crnogorskih i primorskih osebnostih.

Istim je nakladom izašla takodjer IV. knjiga „Narodne Biblioteke“, ime joj je **Robinjica**, u kojoj krasni dalmatinski pjesnik, kan. Mato Vodopijić, opjevuje stradanja i nade našega u Turskoj plemena.

U Senju tiskom i nakladom H. Lustera ugledala je bijeli dan izvrsna knjiga **Uzorni Ratar**, namijenjena svim zemljodjalcem, ratarom ili težakom i njihovim prijateljem, a napisana od Mijata Stojanovića, cijena joj je 40 nvč.

Primorska tiskara u Kraljevici nadaljuje izdavanje svoje „Zabavne knjižnice“, tē je izdala i XV. i XVI. svezak glasovitoga **Hugova Romana Devedeset tri**, a svezak po navadi nestoji nego samih 10 novčićah.

Nove mjere i nove vage, eto knjižice za one, koji se još nerazumiju u tu najnoviju novost. Napisao ju za puk Milan Kučunjak župnik pod Bielom, a štampala svojim troškom uprava „Pučkoga Prijatelja“, poljodjelskoga lista u Varaždinu. Cijena je toj seljanom namijenjenoj knjižici samih 5 novčićah.

More. 1)

Napisao Krsto Franca, realni učitelj.

U razpravici „voda“ napomenuo sam, da dvie trećine zemaljske površine pokriva voda. Ova suvišna i velika vodurina, koja najdublja mjesta na površini zemaljskoj izpunjuje i kopno (suhu zemlju) od svihj strauah okružava, zove se *veliko more* i *ocean*.

Premudri je stvoritelj stvorio 5 različitih stranah svijeta: Europu, Aziju, Afriku, Ameriku i Australiju. Stvarajuć kopno, pomisli i na more, bez kojega zemlja nebi mogla napredovati. On dakle stvori i pet različitih morah, koja oblievaju strane svijeta sa sjevera, juga, iztoka i zapada. Koja su dakle ta mora, i što zuađemo o njih kazati? ta mora jesu: *sjeverno i južno ledeno more*, *atlantski i veliki ocean* i *indijski ocean*.

Sjeverno ledeno more oblieva tri strane svijeta sa sjevera, naime: Europu, Aziju i Ameriku. Po opisu putnikah i brodarah, koji su znanosti za volju poduzeli toli pogibeljna putovanja u sjeverno more, da možda obrete (odkriju) kakovu zemlju i da pronadju najsjeverniji kraj zemaljske kruglje, jest po ledenom moru neizmjereno teško broditi.

Kao što u našoj domovini nalazimo gorah i brđinah⁴ po više tisućah stopah visokih, isto tako ima i ledeno more bregovah. Ali ove ti nekrije snuga, već vjekoviti snieg i led. To su tako zvane *sante ili ledenjaci* sjevernoledenoga mora, koji se kadšto odkinu te plivaju visoki i golemi sa sjevera prema jugu. Ovi ledenjaci često obkole brod, kojemu valja ovdje propasti. Najvažnije zemlje i otoci²⁾ u ovom moru jesu: *Spitsbergi*, *Novaja zemlja*, *Grinlandija* i *zemlja Franje Josipa*. Morski medvjedi, tuljni (morski psi), sobovi i druge nekoje životinje imadu u ovom predjel. svoju domovinu.

Južno ledeno more mnogo je veće od sjevernoga mora, jer neima skoro nigdje suhe medje. Znanstvena su iztraživanja ovoga mora mnogo pogibeljnija negoli sjeverno ledenoga mora, jer ta otegućuju neprestana oluja i magla.

Atlantski ocean oblieva zapadnu obalu Europe i Afrike i istočnu obalu Amerike. Ovo more izpunjava prostor medju Europom i Afrikom s jedne i Amerikom s druge strane. U obziru trgovine j povjestuičkih događajah ovo je more veoma znamenito, jer spaja narode staroga sa novim svijetom te ih potiče na medjusobno neprekinito obćenje. Atlantski ocean sastoji iz mnogo manjih morah, koja ovdje poradi malena prostora upisati nemožemo.

Veliki ili tihii ocean najveće je more na svijetu. On oblieva istočnu obalu Azije, zapadnu obalu Amerike i napokon Australiju sa njezinimi mnogobrojnim otoci. Ovo su more izprva prozvali tihim oceanom, jer su mislili, da na njem vlada vječna tišina. Nu kašnje se je putovanjem sazualo, da je to more burno i radi toga za promet pogibeljno, s toga se dakle razloga nemoše prozvati tihim oceanom.

Napokom nam je nešto kazati o *indijskom oceanu*. To more dobi svoje ime od dvijuh zemaljah: prednje i zadnje Indije, koje sačinjavaju sa Arabijom najvažniji dio južno azijatskoga kopna. Indijski ocean oblieva većim dielom južnu Aziju i istočnu Afriku.

Da vidimo sada, jeda li se morska voda u čem razlikuje od kopnenih vodah (riekah). Tko je nešto obširnije proučio zemljopis, taj će u prvi mah naći veliku razliku izmedju jedne i druge. Ovdje mi valja ponajprije govoriti o gibanju mora, t. j. o tako zvanom *plimom*; ova traje 6 sati i nekoliko časovah. Ovom prigodom se morska voda izlieva na niske obale i u rieke. Poslje 6 sati započne more po malo padati; ovaj odtok zovemo *osiekom*, koja opet traje 6 sati i nekoliko časova. Poslje dvanacet sati opet se isti prizor ponavlja. Osieka i plima izmjene se indii svakih 25 sati.

Prirodoslovci su dokazali, da izmedju zemlje, mjeseca, sunca i ostalih nebeskih tjelesah vlada neka privlačiva sila koja rećena telesa drži uvijek na pravom putu. Uslijed privlačive sile zemlje i mjeseca okreće se ovaj oko nje. Mjesec takodjer privlači zemlju, iz toga sledi gibanje mora. Voda se naime diže na mjestih, koja su mjesecu najbliža, i na onih, koja su od njega najviše udaljena. Na prvih privlači mjesec vodu jaće nego li zemlju, na drugih pako slabije, zato moraju ove zadoje česti vode zaostajati, uslijed čega se dižu ili nadimlju. Tako se radja plima. Naravno je da mora onda voda iz sredine odtjecati, zato je tamo u isti čas osieka. Visina, do koje se voda diže, jest u raznih pokrajinah različita.

¹⁾ Ovom prigodom javljamo, da su ona dva članka u našem predposljednjem broju „Što nam težakom pričati da nemožemo napred“ i „Kako se pripravlia zemljišta za pojedine vrsti bilja“ bila uzeta ne iz „G. L. Dak.“, nego iz „Pučkog Prijatelja“.

Dublina morska mnogo nadilazi dublinu riekah i visinu najviših gorah. Učenjaci su najnovijim iztraživanjem dokazali, da ova iznosi u atlantskom moru 7305 hvati. Ovo je dakle veća dubljina nego li visina najveće gore na svijetu²⁾. Ova se dubljina samo umjetnim spravama dađe mjeriti. More je domovina mnogobrojnih i vrlo raznovrstnih životinja i bilinah. Tu ima ribah svake vrsti, stranom korisnih stranom škodljivih, dapače i životu pogibelnih. Jestive školjke i ostrige, dragocjene cisernice i plemeniti korali tvore u moru čitave pećine; a bezbrojna množina naljevnjaka³⁾ uzrokom je svietlucanju mora u tamnoj noći.

Jednom prigodom rekosmo, da se morska voda odlikuje slanim ukusom, jer ima u 100 funti ovakove vode do 2 $\frac{1}{2}$ funte jestive soli. Morska je voda stoga razloga mnogo gušća (težja) od kopnene vode, a to čini, da more nosi veće tovare nego li rieka. Prodje li brod s mora na rieku, odmah dublje zarone i obratno. Voda je morska sad više sad manje slana; to bo zavisi o toplini i podnebjju. U vrućem je podnebjju najviše slano, jer se tuj jače izparuje. Uz obale pako, s kojih se izlijevaju velike rieke, jest more najmanje slano.

Pučki Prijatelj.

Različite viesti.

* **Imenovanja.** Nj. Velič. imenovalo je g. Viteza Andriju Winklera ovdješnjega e. k. Savjetnika, poslanika zemaljskog goričkog sabora i carev. vieća, dvorskim savjetnikom kod ovoga namjestništva. Nadamo se, da će ovo imenovanje razveseliti svakoga, koji poznaje riedke sposobnosti ovoga muža, kao takodjer da će se njegovom skrbju i nam Hrvatom u Istri ravnije pravica dieliti. Isto tako naš dobri domorodac Hiacint Dr. Petris, rodom iz Vrbnika, postade e. k. kapetanom na Voloskom.

* **Tršćanska Slavenska Čitaonica** držala je dne 19 pr. mj. Koncert za bjegunce iz Bosne i iz Hercegovine. Pohodilo je zabavu mnogo društvenih i sabrala se liepa svota novacah, Živila složna bratja!

* **Hercegovnački ustanak** dobiva sve to veću podporu. Parizki međunarodni odbor poslao je onomadne na Cetinje 7,000 sandukah (skrinjah) svakovrstnih potrešćinah, kanoti odieće, kruba, pokrivačah, posteljah i sličnih stvari. — Isto tako došao je prošlih danah u Crngoru jedan odaslanik na ime predsjednika Unije Amerikanske Granta, da ponudi ustasah na poček topovah i drugog oružja za napriedak rata jugoslavenske neodvisnosti. — Što više francuzki kapetan Barbieux razposlao je u ime oslobođenja potlačenih Jugoslavenah poziv za ustanovljenje međunarodne čete, koja jurve do sada broji 284 Francuzah, 390 Talijanacah, 53 Engleza, 2 Amerikanca, 1 Svedeža, 83 Grka i 22 Niemca. — Svi dobrovoljci imaju se naći na Satorni na 1 ožujka, u koji dan će slediti blagoslov zastave i svetčana prisežba.

* **Bjegunci iz Bosne i Hercegovine**, kojih dosle ima na dalmatinskomu zemljištu do 18 hiljada dušah, po predlogu namjestništva Dalmatinskoga, mladim ljetom imat će radje na dalmatinskoj željeznici. Čeka se u ovom poslu odobrenje ministra vanjskih posalah.

* **Pok. Dr. Kljun**, pustio je za ustanovljenje pučke škole u svome rodnome mjestu Zdrenji (u Istri) glavnicu od 26,000 for.

* **Magjari ginu.** Kao što se izvadja iz službenih izvješćah ugarske vlade, u Magjarskoj se je pučanstvo od god. 1871 do 1873 umanjilo za 269,000 dušah, a i od tada da jih neprestano više umira nego li se radja. Potlačena se pako naša tamošnja bratja Slovaci sve to više množel!

* **Magjarom**, piše „Narodni List“, se svidjelo odciepi Međumurje od Hrvatske i na crkvenom polju. Kao što pod kancelarom Mažuranićem izgubi Hrvatska državnu vlast nad Međumurjem, tako će izgubiti pod banom Mažuranićem i crkvenu. Narod hrvatski je ustrpljiv, „da možeš na njem drva ciepati“. Ali tko u mjesto da udari sjekirom na drvo, zahvati mimo i u meso, — bogme

²⁾ Najveća gora na svijetu nalazi se u Aziji, to se zove Himalaja.

³⁾ Naljevnjaci su najmanje životinjice.

tuj ustrpljivdosti prestaje. Ovaj čin Magjarah upravo zato, jer ga upravo nikakva nužda ne zazivlje, zasjekao je taj put Hrvate baš u srce, Zašto Magjari tako bezobzirno izazivlju opravdanu i skrajnu ogorčenost Hrvatoh? Oni misle, da moraju tako raditi u interesu svoje narodnosti. Magjarsko pleme izumire, pa kad i nebi izumiralo, ono se samo iz sebe ne može tako množiti, da bi uz dva ogromna plemena, koja ga okružuju, moglo mnogo vjekovah svoju narodnu osebnost, jezik sačuvati jedino aredstvom magjarizacije. Sa Slovačkom se počimlje. Matica, gimnazije slovačke se zatvaraju, sirotčad slovačka iza kolere zaostala smješćuje se kod magjarskih obitelji. S Hrvati morati je nastaviti.

* **Prvo vinoslovno društvo u Spljetu** dalo je svojim dioničarom razdielak od 7%. Iz izvješća, s kojim društveno ravnateljstvo prikaza razmjeru još saznajemo, da je društveno vino bilo podvrženo kušnji prelazka polutnika, i doneseno natrag u jadransko more bez ikakve oštele. Društvo se sprema poslati svoja vina na izložbu Filadelfijsku. Sa svakog obzira zaslužuje da ga imućniji rodoljubi podupru,

* **„Hrvatska“**, književno društvo hrvatskih djakoh, upisanih na visokih gradačkih školah, bi potvrđeno od onoga namjestništva. Presjednikom, nakom duga prepirkanja, bi izabran g. Štanger, medicinar rodom iz Voloskoga, podpresjednikom g. Zlatarović medic. iz Zagreba, bilježnikom g. Sladović medic. iz Senja, a podbilježnikom g. Fleischer tehničar iz Zagreba. Nadati se je, da će društvo čvrsto koracati napred, te da će iz njega izaći mladići čvrsta karaktera i prava domoljubja, držeći se naprednih i za našu domovinu spasonosnih načelah. Vivat, floreat, et crescat „Hrvatska!“

* **Vlada crnogorska** uzela je na posuda 5,000,000 franakah. Vele, da je knez i još netko dao garanciju.

* **Na uboga će najčudnovatija nesreća!** Jedan radnik u Pešti osliepio je od toga, što mu je s velika zrcala, koje je netko preko ceste nosio, odbio sunčani trak u oči. Ubogi čovjek ima ženu i šestero djeca. Oblast će izdati naredbu, da zrcala, kad se po cesti nose, moraju biti zastrta. Tako piše „Ung. Lloyd.“

* **Popratak.** U zadnjem broju našega Lista na zadnjoj stran u zadnjem početkom redku u drugoj vrsti čitaj svuda: 1 cm, na mjesto 1 dm.

* **Kroz ovih 15 danah** bila su u Trstu tri falimenta: *Carlo Revere*, mienac novacah, sa f. 50,000 pasivnosti; *C. ved. di E. Ulrich & Comp.*, trhovac u stakln, sa 40,000 i *Francesco Guerrera*, trgovac u proizvodih sicilijanskih sa 60000. Da su ove dvie zadnje kuće obustavile plaćanja, krio je punomoćnik kuće Ulrich, koji je i sinovac udovice vlastnice. On da je pravio lažne mjenice i prodavao ih je Guerreri, a i druge je spletke činio, tako da je jako ošteti obadvojicu. Sud je izdao nalog, da se uhvati, ali ga još nisu našli.

Pregled tršćanskoga tržišta.

U Trstu, 31. Decembra 1875.

U Žitu malo poslovah. *Senica* odeska f. 730—750, galačka f. 7.25—7.40, azovska f. 7.60—7.70, madjarska f. 6.90—7.25, talijanska f. 7—7.25, za 116 ₣. — *Kukuruz* bosansko-madjarski stari f. 4.30, novi f. 3.90—4 za 116 ₣ — *Raš Dunavska* fi 4.50 za 108 ₣. — *Zob* istočna f. 3.20—3.30, bosansko-hrvatska f. 3.30, za 64 ₣. — *Ječam* madjarski za krmu f. 4.25, od ₣ 95: f. 4.70 za 100 ₣.

I u Kafi poslovi su bili neznatni po starim cijenama: *Itio* od f. 52—61, 100 ₣.

Ulja prodalo se je prilično u nižim vrstama, po sliedećim cijenama: *Valona* f. 26.50; *Kandija* f.—; *Arbanaško* f. 25.—; *Dalmatinsko* f. 26.—; za 107 ₣.

Kože govedje austro-ugarske od 17 do 24 ₣ po f. 75 do 75,00 ₣; govedje dalmatinske i bosanske og ₣ 9 do 12 f. 62—67,00 ₣.

Bakalar do f. 17 do 20,00 ₣.

Današnjemu broju je dedan kao prilog poziv na predplatu „Vienca“.

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 16—31 Decembra 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	—	—
Carški dukati (cokini)	5.32 $\frac{1}{2}$	5.31 $\frac{1}{2}$	5.32	—	5.33	5.34	5.34	5.33	5.31	—	—	5.30	5.28 $\frac{1}{2}$	5.29	—	—
Napoleoni	9.00	9.07 $\frac{1}{2}$	9.09 $\frac{1}{2}$	—	9.10 $\frac{1}{2}$	9.12	9.10 $\frac{1}{2}$	9.00	9.08	—	—	9.07	9.05 $\frac{1}{2}$	9.05 $\frac{1}{2}$	—	—
Liro Inglesko	11.39	11.38	11.39	—	11.39	11.40	11.39	11.39	11.37	—	—	—	—	—	—	—
Srebro prid (aggio)	105.35	105.25	105.25	—	105.15	105.25	105.35	105.35	105.25	—	—	105.75	105.10	104.85	—	—